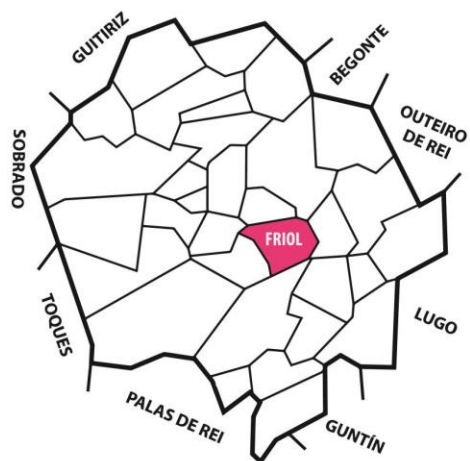
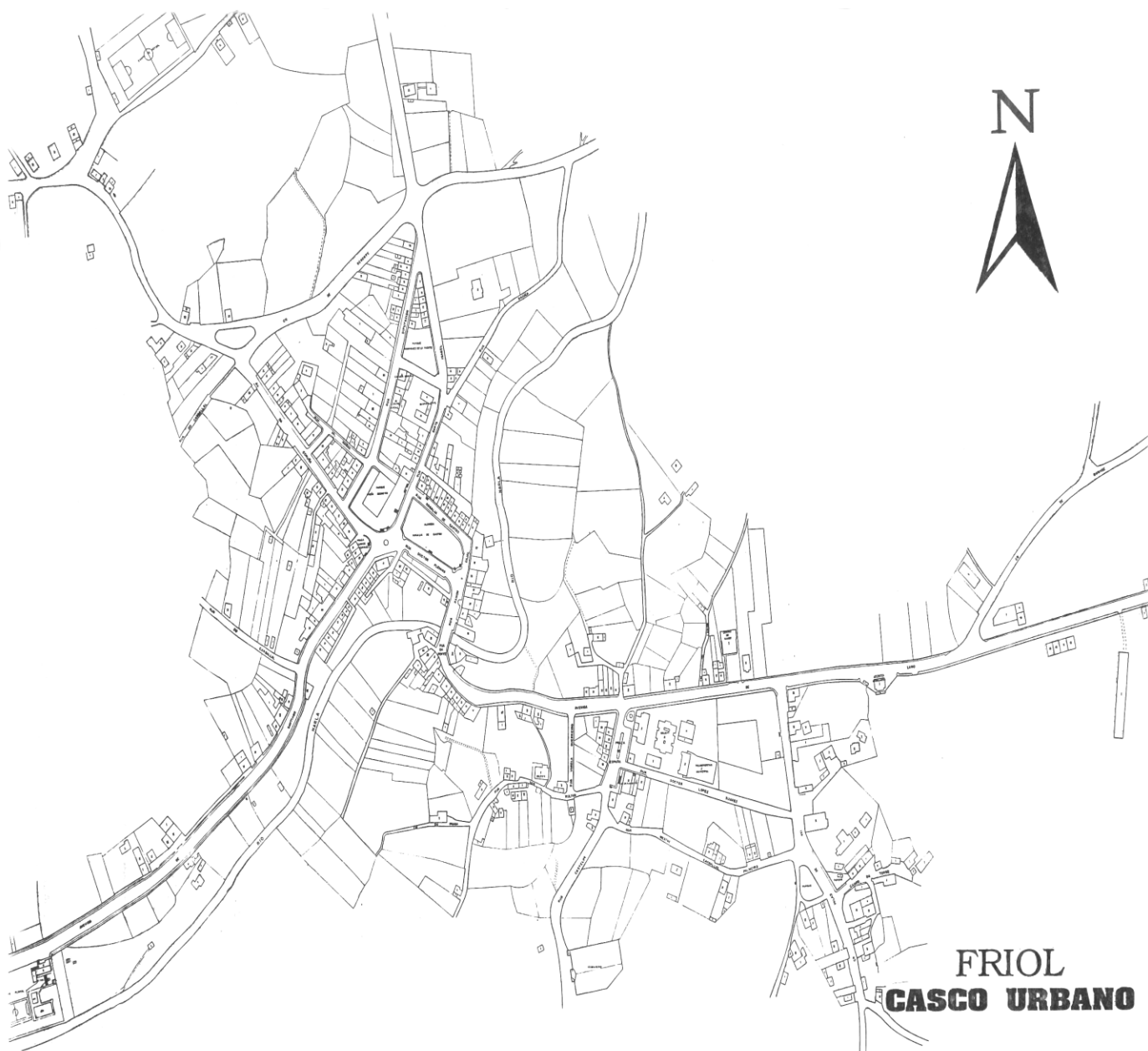

*FRIOL (SAN XIAO)

Trátase dunha parroquia cunha superficie de 5 km² que conta con 574 habitantes concentrados nunha única entidade que é a vez a que lle dá nome a todo o concello. A súa densidade de poboación é a máis alta de todas as parroquias que aquí se analizan, 114,80 hab/km².

Friol como capitalidade do concello sempre estivo ligada aos principais acontecementos históricos de todas as épocas, desde os pobos prerromanos ata a actualidade, e testigo disto son as numerosas pegadas que estes foron deixando. Dos primeiros poboadores consérvanse construcións catalogadas como xacementos prehistóricos, principalmente mámoas ou medorras, un total de sete, aínda que a maioría se atopan cubertas pola maleza e son de escaso tamaño. Da época romana (ss. I-II-III) perdurou un miliario do século III, que medía a distancia de 11 millas con respecto ao Lucus Augusti (actual Lugo). Para conmemorar a importancia deste achado, colocouse no Campo da Feira de Abaixo unha réplica deste vestixio. Testigo dos poderes e as loitas do medievo é a Torre, quizais o monumento máis famoso da parroquia. Data do século XIII e seguramente pertencese á liñaxe dos Prados. Trátase dunha construción de grandes dimensións que co tempo foi quedando descoidada ata chegar ao actual estado de abandono.

O topónimo de **Friol** aparece xa nomeado na Idade Media nuns documentos dos Tumbos de Sobrado. Con esta base, numerosos autores trataron a súa orixe con resultados moi dispares. Joaquín Caridad Arias, por exemplo, asimilou as orixes de Friol e Friolfe a un antropónimo de orixe descoñecida que sería *Fridulfo* ou *Fredulfus*, xa que para o segundo concello hai unha referencia co nome de *villa Froliulfe* no ano 910 (Joaquín Caridad Arias; 2006: 225). Non obstante, no caso que nos concerne, esta teoría está moi difusa e non é posible a perda da sílaba «-fe». Outra crenza non moi probable é a popular, que relaciona o topónimo co adxectivo frío, aínda que Caridad Arias o desminte. Neste mesmo ámbito hai outra corrente que pretende explicar o nome a través do termo xermánico *wulpus* («lobo»), que definiría a Friol como unha «terra de lobos», tal e como di Celestino Fernández de la Vega. Á marxe destas hipóteses, consolidanse dúas ramas de estudo: por unha parte, o vínculo cos santos mártires *Julianus* e *Ferreolus* (defendida por J. M. Piel, E. Rivas Quintas, Moralejo e N. Ares), e en segundo lugar, a posibilidade de que antigamente existira neste pobo un *forum lulii*, é dicir, unha cidade de Xulio ou, noutras interpretacións, unha praza da familia Xulia. J. M. Piel afirma que o topónimo debería vir dunha *villa Ferreoli*, ao igual que a cidade de Ferrol, na provincia de A Coruña. Nicandro Ares e Cabeza Quiles, pola súa parte, coinciden en que ambos lugares teñen unha dobre advocación, ou sexa, que teñen como patróns a San Xiao e a San Ferreol, personaxes relixiosos compañeiros de martirio. Polo tanto, como aprecia E. Rivas Quintas para Ferrol, sería nun principio a *ecclesia San Juliani et Ferreoli*, para derivar posteriormente en *San Julianus de Ferreol* e, por último, en San Xiao de Ferrol, evolución que Nicandro Ares considera tamén válida para San Xiao de Friol.

En canto á orixe en *forum lulii*, non queda claro se podería ser unha praza fortificada da familia Xulia, unha cidade de Xulio, ou un mercado dedicado a Xulio. De feito, estas combinacións tamén poderían variar. Neste caso a evolución fonética comezaría coa desaparición do «m» final, e a apócope das vogais «o» e «u» para comodidade do falante e, posteriormente, a apertura do «u» de *lulii*, para dar como resultado *Friuli* (nome tamén dunha poboación italiana) > *Friole* > Friol. Ambas hipóteses teñen os seus defensores e detractores, pero non se sabe a ciencia certa cal delas é a mais acertada.

*Texto extraído do traballo clasificado no segundo posto do "I Premio de investigación Histórica, Cultural e Etnográfica Concello de Friol" presentado por Dona Laura Ferro Devesa e Dona Estefanía Pena Ferro e titulado "TOPONIMIA DO CONCELLO DE FRIOL" Friolensis